

Yom HaKippurim: Tears and Wings of Doves

*Dedicated in loving memory of
Rabbanit Chaya Tzipora Fox, Esther Kermaier, Lillian Stein & Francis Wasser a"fi
by Elana & Yaakov Kermaier and family*

Tears of Doves I

תלמוד בבלי, מסכת ברכות דף ג ע"א

דתניא: רבי אליעזר אומר: שלש משמרות הוי הלילה ועל כל משמר ומשמר יושב הקדוש ברוך הוא ושואג כארי, שנאמר: (ירמיהו כ"ה) ה' ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאוג ישאג על נוהו... אמר רב יצחק בר שמואל משמיה דרב גי משמרות הוי הלילה ועל כל משמר ומשמר יושב הקדוש ברוך הוא ושואג כארי ואומר **אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין אומות העולם:**

Rav Yitzhak bar Shmuel said in the name of Rav: The night consists of three watches, and over each and every watch the Holy One, Blessed be He sits and roars like a lion, because the Temple service was connected to the changing of these watches (*Tosefot HaRosh*), and says: "Woe to Me, that due to their sins I destroyed My house, burned My Temple and exiled them among the nations of the world."

תניא, אמר רבי יוסי: פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל. בא אליהו זכור לטוב ושמר לי על הפתח (והמתין לי) עד שסיימתי תפילתי. לאחר שסיימתי תפילתי אמר לי: שלום עליך, רבי! ואמרתי לו: שלום עליך, רבי ומורי! ואמר לי: בני, מפני מה נכנסת לחורבה זו? אמרתי לו: להתפלל. ואמר לי: היה לך להתפלל בדרך! ואמרתי לו: מתירא הייתי שמא יפסיקו בי עוברי דרכים. ואמר לי: היה לך להתפלל תפלה קצרה. באותה שעה למדתי ממנו שלשה דברים: למדתי שאין נכנסין לחורבה, ולמדתי שמתפללין בדרך, ולמדתי שהמתפלל בדרך מתפלל תפלה קצרה. ואמר לי: בני, מה קול שמעת בחורבה זו? ואמרתי לו: שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואמרתי: **אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות.**

ואמר לי: חייך וחיי ראשך, לא שעה זו בלבד אומרת כך, אלא בכל יום ויום שלש פעמים אומרת כך; ולא זו בלבד, אלא בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יהא שמייה הגדול מבורך הקדוש ברוך הוא מנענע ראשו ואומר: אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם.

Incidental to the mention of the elevated significance of the night watches, the Gemara cites a related story: It was taught in a *baraita* that Rabbi Yosei said: I was once walking along the road when I entered the ruins of an old, abandoned building among the ruins of Jerusalem in order to pray. I noticed that Elijah, of blessed memory, came and guarded the entrance for me and waited at the entrance until I finished my prayer. When I finished praying and exited the ruin, Elijah said to me, deferentially as one would address a Rabbi: Greetings to you, my Rabbi. I answered him: Greetings to you, my Rabbi, my teacher. And Elijah said to me: My son, why did you enter this ruin? I said to him: In order to pray.

And Elijah said to me: You should have prayed on the road. And I said to him: I was unable to pray along the road, because I was afraid that I might be interrupted by travelers and would be unable to focus.

Elijah said to me: You should have recited the abbreviated prayer instituted for just such circumstances.

Rabbi Yosei concluded: At that time, from that brief exchange, I learned from him, three things: I learned that one may not enter a ruin; and I learned that one need not enter a building to pray, but he may pray along the road; and I learned that one who prays along the road recites an abbreviated prayer so that he may maintain his focus.

And after this introduction, Elijah said to me: What voice did you hear in that ruin?

I responded: I heard a Heavenly voice, like an echo of that roar of the Holy One, Blessed be He (Maharsha), cooing like a dove and saying: Woe to the children, due to whose sins I destroyed My house, burned My Temple, and exiled them among the nations.

And Elijah said to me: By your life and by your head, not only did that voice cry out in that moment, but it cries out three times each and every day. Moreover, any time that God's greatness is evoked, such as when Israel enters synagogues and study halls and answers in the *kaddish* prayer, May His great name be blessed, the Holy One, Blessed be He, shakes His head and says: Happy is the king who is thus praised in his house. When the Temple stood, this praise was recited there, but now: How great is the pain of the father who exiled his children, and woe to the children who were exiled from their father's table, as their pain only adds to that of their father (Rabbi Shem Tov ibn Shaprut).

TEFILLA - BEIT KNESSET II RABBI YISHMAEL - KODESH KODASHIM

תניא, אמר רבי ישמעאל בן אלישע: פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים, וראיתי אכתריא-ל-י-ה צבאות שהוא יושב על כסא רם ונשא ואמר לי: ישמעאל בני, ברכני! - אמרתי לו: יהי רצון מלפניך שיכבשו רחמיך את כעסך ויגולו רחמיך על מדותיך ותתנהג עם בניך במדת הרחמים ותכנס להם לפניך משורת הדין, ונענע לי בראשו.

ר' ישמעאל בן אלישע	ר' יוסי והחורבה - חלק ב'
פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים	פעם אחת הייתי מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל... ואמר לי: בני... שמעתי בת קול שמנהמת כיונה בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יהא שמיה הגדול מבורך הקדוש ברוך הוא מנענע ראשו ואומר
ואמר לי: ישמעאל בני ברכני וראיתי אכתריא-ל-י-ה צבאות	
ונענע לי בראשו	

קודש הקדשים	החורבה	בתי כנסיות
פעם אחת נכנסתי	פעם אחת הייתי מהלך בדרך	בכל יום ויום...
להקטיר קטורת לפני ולפנים	ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל...	בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יהא שמיה הגדול מבורך
ברכני וראיתי אכתריא-ל-י-ה צבאות	שמעתי בת קול שמנהמת כיונה	ועונין יהא שמיה הגדול מבורך הקדוש ברוך הוא מנענע ראשו ואומר
ונענע לי בראשו		

Holy of Holies	The ruin	synagogues
<u>Once I entered</u>	<u>Once</u> I was walking on the road and I <u>entered</u>	<u>Each and every day</u> ... when Jews <u>enter</u>
to offer incense in the Holy of Holies... <u>bless Me</u>	one of the ruins of Jerusalem to pray	synagogues and study halls
and I saw Akatri-el Y-H, the Lord of Hosts	I heard a heavenly voice moaning like a dove	and answer, 'May His great Name be blessed
He nodded to me with His head		He nods His head...

Wings of Doves II

תלמוד בבלי מסכת שבת דף מט ע"א

מתני' טומנין בכסות ובפירות בכנפי יונה ובנסורת של חרשים ובנעורת של פשתן דקה רבי יהודה אוסר בדקה ומתיר בגסה

MISHNA: One may insulate a pot of hot food on Shabbat eve in clothing, in produce, in doves' wings, in a carpenter's wood-shavings, and in the chaff of fine flax. Rabbi Yehuda prohibits doing so when it is fine, and permits doing so when it is coarse.

גמ' אמר רבי ינאי תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים מאי היא אביי אמר שלא יפיח בהן רבא אמר שלא יישן בהן

GEMARA: Since doves' wings were mentioned in the mishna, the Gemara cites a related story: **Rabbi Yannai said:** Donning phylacteries requires a clean body, like that of Elisha, Man of Wings. The Gemara asks: **What is** the meaning of the statement that donning phylacteries requires a clean body? **Abaye said:** It means that one may not break wind while donning them. **Rava said:** It means that one may not sleep in them.

ואמאי קרי ליה בעל כנפים שפעם אחת גזרה מלכות רומי הרשעה גזירה על ישראל שכל המניח תפילין ינקרו את מוחו והיה אלישע מניחם ויוצא לשוק ראהו קסדור אחד רץ מפניו ורץ אחריו וכיון שהגיע אצלו נטלן מראשו ואחזן בידו אמר לו מה זה בידך אמר לו כנפי יונה פשט את ידו ונמצאו כנפי יונה לפיכך קורין אותו אלישע בעל כנפים

The Gemara asks: **And why did they call Elisha Man of Wings? Because on one occasion the evil kingdom of Rome issued a decree against Israel that, as punishment, they would pierce the brain of anyone who dons phylacteries.** Nevertheless, **Elisha would don them and defiantly go out to the marketplace.** One day, an official [*kasdor*] who was appointed to enforce the decree saw him; Elisha ran away from him, and the official ran after him. **When the official reached him, Elisha removed the phylacteries from his head and held them in his hand.** The officer asked him: **What is that in your hand? Elisha said to him:** It is merely a dove's wings. A miracle was performed: **He opened his hand, and, indeed, it was found to be a dove's wings. Therefore, in commemoration of this miracle, they would call him Elisha, Man of Wings.**

ומאי שנא כנפי יונה משאר עופות משום דאמתיל כנסת ישראל ליונה שנאמר כנפי יונה נחפה בכסף וגו' מה יונה כנפיה מגינות עליה אף ישראל מצות מגינות עליהן

The Gemara asks: **And what is different** about **doves' wings** from those of **other birds** that led Elisha to say that he had doves' wings in his hand? The Gemara answers: **Because the congregation of Israel is likened to a dove, as it is stated:** “You shall shine as the wings of a dove covered with silver and her pinions with yellow gold” (Psalms 68: 14). **Just as this dove, only its wings protect it and it has no other means of protection, so too the Jewish people, only mitzvot protect them.**

The Dove & The Prophet III

YONAH : FLIGHT (from foe or danger) (A)

תהילים נה,ו

למנצח בגיטת משכיל לדוד :

For the leader; with instrumental music. A maskil of David.

האזינה אלהים ותפלתי ואל תתעלם מתחנותי :

Give ear, O God, to my prayer; do not ignore my plea;

הקשיבה לי וענני אריד בשיחי ואהימה :

pay heed to me and answer me. I am tossed about, complaining and moaning

מקול אויב מפני עקת רשע פיימיטו עלי און ובאף ישטמוני :

at the clamor of the enemy, because of the oppression of the wicked; for they bring evil upon me and furiously harass me.

לבי יחיל בקרבי ואימות מות נפלו עלי :

My heart is convulsed within me; terrors of death assail me.

יראה ורעד גבא בי ותכסני פלצות :

Fear and trembling invade me; I am clothed with horror.

ואמר מייתרלי אבר פיונה אעופה ואשכנה :

I said, “O that I had the wings of a dove! I would fly away and find rest;

הנה ארחיק נדד אלון במדבר סלה :

surely, I would flee far off; I would lodge in the wilderness; selah

ירמיהו מח,כח

עזבו ערים ושכנו בשלע ישבי מואב והיו כיונה תקנו בעברי פיפחת :

Desert the cities And dwell in the crags, O inhabitants of Moab! Be like a dove that nests In the sides of a pit.

ספר יחזקאל ז,טז

ויפלטו פליטיהם והיו אלההרים פיוני הגאות כלם המות איש בעונו :

And if any survive, they shall take to the mountains; they shall be like doves of the valley, moaning together—every one for his iniquity.

Passivity / Mourning (B)

ספר ישעיהו לח,יז

כסוס עגורן אצפצף אהגה פיונה דלו עיני למרום אדני עשקהלי ערבני :

I piped like a swift or a swallow, I moaned like a dove, As my eyes, all worn, looked to heaven: “My Lord, I am in straits; Be my surety!”

ספר הושע יא,יא

יחרדו כצפור ממצרים וכיונה מארץ אשור והושבתים עלבתיהם נאם יהוה : (ס)

They shall flutter from Egypt like sparrows, From the land of Assyria like doves; And I will settle them in their homes —declares the LORD.

ספר נחום ב, ח-ט

וְהִצֵּב גְּלִתָּהּ הֶעֱלֵתָהּ וְאַמְהַתִּיהָ מִנְהַגוֹת כְּקוֹל יוֹנִים מִתְּפַת עַל-לִבְבָּהּוּן :

And Huzzab is exiled and carried away, While her handmaidens escort [her] As with the voices of doves, Beating their breasts.

וְיִנְנָה כְּבְרַכְת־מַיִם מִימֵי הַיָּא וְהִמָּה נָטִים עִמְדוּ עִמְדוּ וְאִין מִפְּנֵה :

Nineveh has been like a [placid] pool of water From earliest times; Now they flee. "Stop! Stop!"— But none can turn them back.

Beauty (Love bet. Man and woman) (C)

ספר ישעיהו ס, ח

מִי־אֵלֶּה כְּעָב תַּעֲוֹפִינָה וְכִי־וֹנִים אֶל-אַרְבְּתֵיהֶם :

Who are these that float like a cloud, Like doves to their cotes?

כִּי־לִי אֵינִים יְקוּוּ וְאֶנְיוֹת תִּרְשִׁישׁ בְּרֵאשֹׁנָה לְהִבְיָא בְּלִידְ מַרְחֹק כְּסַפָּם וְזֶהְבֶּם אֲתָם לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵיךָ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פִאֲרָךְ :

Behold, the coastlands await me, With ships of Tarshish in the lead, To bring your sons from afar, And their silver and gold as well— For the name of the LORD your God, For the Holy One of Israel, who has glorified you.

ספר שיר השירים א, טו

הֲגַדְּךָ זָפֹה רַעֲיָתִי הֲגַדְּךָ זָפֹה עֵינֶיךָ יוֹנִים :

Ah, you are fair, my darling, Ah, you are fair, With your dove-like eyes!

שה"ש ב, יד

יִנְתִּי בְּחַגְנֵי הַסֹּלֶעַ בְּסַתֵּר הַמְּדַרְגָּה הָרְאִינִי אֶת-מְרֹאֲיֶיךָ הַשְּׂמִיעֵינִי אֶת-קוֹלְךָ כִּי־קוֹלְךָ עָרֵב וּמְרֹאֲיֶיךָ נֶאֱוָה :

“O my dove, in the cranny of the rocks, Hidden by the cliff, Let me see your face, Let me hear your voice; For your voice is sweet And your face is comely.”

שה"ש ה, ב

אֲנִי יָשְׁנָה וְלִבִּי עָר קוֹל | דֹּדִי דוֹפֵק פְּתַח־יָלְדֵי אַחֲתִי רַעֲיָתִי יִנְתִּי תִמְתִּי שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא־טָל קִנְצוֹתֵי רְסִיסֵי לָיְלָה :

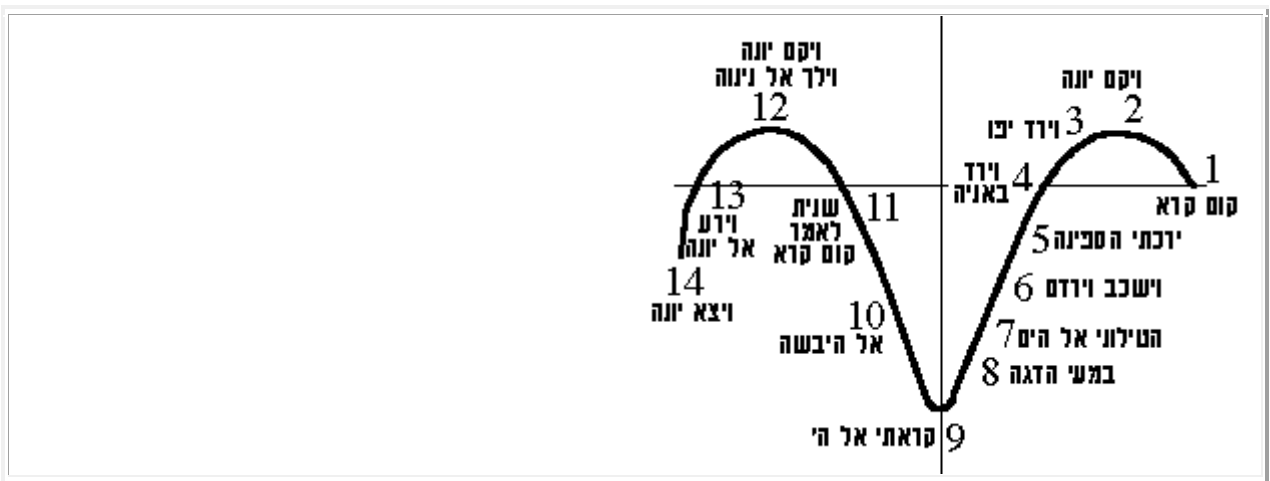
I was asleep, But my heart was wakeful. Hark, my beloved knocks! “Let me in, my own, My darling, my faultless dove! For my head is drenched with dew, My locks with the damp of night.”

שה"ש ו, ו

אַחַת הִיא יוֹנָתִי תִמְתִּי אַחַת הִיא לְאִמּוֹה בְּרַח הִיא לְיֹלְדֹתֶיהָ רֵאוּהָ בְּנוֹת וְיִאֲשְׁרוּהָ מְלָכוֹת וְיִפְלְגֹשִׁים וְיִהְלְלוּהָ :

Only one is my dove, My perfect one, The only one of her mother, The delight of her who bore her. Maidens see and acclaim her; Queens and concubines, and praise her.

יונה הנביא:

Noach, Yonah, & The Dove (Yonah) IV

*גם בפרשת נח וגם בספר יונה מתוארת **גזירת השמדה כוללת**. בפרשת נח על העולם כולו, ובספר יונה על יושבי העיר נינוה.

*על פי המתואר בפסוקים, גזירת ההשמדה נבעה מהשפל המוסרי שאליו הגיעו בני האדם. "וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ חָמָס" (בראשית ו', יא) נאמר על דור המבול, "וּמִן הַחָמָס אֲשֶׁר בְּכַפֵּיהֶם" (יונה ג', ח) נאמר על יושבי נינוה. יונה הנביא כבש את נבואתו וניסה להימנע מלהחזיר את יושבי נינוה למוטב. גם נח נמנע מלהוכיח את בני דורו, וחכמינו ביקרו אותו על כך.

*במרכזם של שני הסיפורים נמצאת **אונייה המיטרפת לבדה בתוך ים סוער**.

*המבול ירד על הארץ "אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה" (בראשית ח', יב), וגזירת ההשמדה של נינוה נקבעה גם היא לארבעים יום: "עוֹד אַרְבָּעִים יוֹם וְיָנוּה נִהְפָּקֶת" (יונה ג', ד).

*אולם, **ספר יונה חותם בחמלת ה'** על נינוה, **בעוד בסיפור נח הושמדו מהעולם** כמעט כל בני האדם ובעלי החיים.

הדמיון הבולט ביותר הוא בין שמו של גיבור ספר יונה, יונה הנביא, לבין 'מבשרת השלום', היונה של נח עם עלה הזית בפייה:

*גם היונה של נח וגם יונה הנביא נשלחו מהתיבה אל הים הגדול. חכמים תיארו את השלכת יונה הנביא למים בצורה הדרגתית (פרקי דרבי אליעזר י'). גם היונה של נח שולחה מהתיבה בהדרגה (בראשית ח', ח-יב).

***ההבדל העצום בין היונה של נח ליונה הנביא הוא שנח שלח את היונה לאחר חורבן העולם**. היונה חוזרת אליו עם עלה של זית ומבשרת לו שאין עוד זכר לכל מה שהיה בעבר. כל העולם הושמד. זוהי 'יונת השלום', אך אוי לנו משלום שכזה. ואילו יונה הנביא הושלך מהאונייה עוד לפני החורבן, כאשר עוד היה אפשר לתקן. יונה הנביא ניסה לברוח, הוא העדיף להיות כמו היונה של נח ולצאת מהתיבה לאחר חורבן נינוה, אבל ה' לא הניח לו והכריח אותו ללכת אל נינוה ולהחזירה למוטב.

ספר בראשית פרק ח

א וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים, אֶת-נֹחַ, וְאֶת כָּל-הַחַיָּה וְאֶת-כָּל-הַבְּהֵמָה, אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּיבָה; וַיַּעֲבֵר אֱלֹהִים רוּחַ עַל-הָאָרֶץ, וַיִּשְׁכַּחוּ הַמַּיִם. ב וַיִּסְכְּרוּ מַעֲיֵנֹת תְּהוֹם, וַאֲרָבַת הַשָּׁמַיִם; וַיִּכְלָא הַגֶּשֶׁם, מִן-הַשָּׁמַיִם. ג וַיִּשְׁבּוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ, הַלֹּדֶז וְשׁוֹב; וַיִּחְסְרוּ הַמַּיִם--מִקְצָה, חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם יוֹם. ד וַתִּנַּח הַתֵּיבָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי, בְּשִׁבְעָה-עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ, עַל, הַרִי אֲרָרָט. ה וְהַמַּיִם, הָיוּ הַלֹּדֶז וְחִסּוֹר, עַד, הַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי; בְּעֶשְׂרֵי בָּאָחַד לַחֹדֶשׁ, נִרְאוּ רִאשֵׁי הַהָרִים. ו וַיְהִי, מִקֶּץ אַרְבָּעִים יוֹם; וַיִּפְתַּח נֹחַ, אֶת-חַלּוֹן הַתֵּיבָה אֲשֶׁר עָשָׂה. ז וַיִּשְׁלַח, אֶת-הָעֹרֵב; וַיֵּצֵא יִצְוֹא וְשׁוֹב, עַד-יִבֹשֶׁת הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ. ח וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה, מֵאִתּוֹ--לְרִאוֹת הַקָּלוּ הַמַּיִם, מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה. ט וְלֹא-מִצָּאה הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכָף-וְזִנְיָהּ, וַתָּשָׁב אֵלָיו אֶל-הַתֵּיבָה--כִּי-מַיִם, עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ; וַיִּשְׁלַח יְדוֹ וַיִּקְחָהּ, וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו אֶל-הַתֵּיבָה. י וַיִּחַל עוֹד, שְׂבַעַת יָמִים אַחֲרָיִם; וַיִּסַּף שְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה, מִן-הַתֵּיבָה. יא וַתָּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לְעֵת עֶרֶב, וְהָיָה עָלָה-זַיִת טָרֵף בְּפִיהָ; וַיִּדַע נֹחַ, כִּי-קָלוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ. יב וַיִּיחַל עוֹד, שְׂבַעַת יָמִים אַחֲרָיִם; וַיִּשְׁלַח, אֶת-הַיּוֹנָה, וְלֹא-יִסְפָּה שׁוֹב-אֵלָיו, עוֹד. יג וַיְהִי בְּאַחַת וָשֶׁשׁ-מֵאוֹת שָׁנָה, בְּרֵאשׁוֹן בָּאָחַד לַחֹדֶשׁ, חֲרֹבוּ הַמַּיִם, מֵעַל הָאָרֶץ; וַיִּסַּר נֹחַ, אֶת-מִקְסֵה הַתֵּיבָה, וַיֵּרָא וְהָיָה חֲרֹבוּ פְּנֵי הָאֲדָמָה. יד וּבַחֹדֶשׁ, הַשְּׁנִי, בְּשִׁבְעָה וָעֶשְׂרִים יוֹם, לַחֹדֶשׁ--יָבִשָׁה, הָאָרֶץ. {ס} טו וַיִּדְבֵּר אֱלֹהִים, אֶל-נֹחַ לֵאמֹר. טז צֵא, מִן-הַתֵּיבָה--אִתָּהּ, וְאִשְׁתְּךָ וּבְנֵיךָ וְנָשֵׁי-בְנֵיךָ אִתְּךָ. יז כָּל-הַחַיָּה אֲשֶׁר-אִתְּךָ מִכָּל-בֶּשֶׂר, בְּעוֹף וּבְבִהֵמָה וּבְכָל-הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל-הָאָרֶץ--הוּצֵא (הִצֵּא) אִתְּךָ; וְשָׂרְצוּ בָאָרֶץ, וּפְרוּ וָרָבוּ עַל-הָאָרֶץ. יח וַיֵּצֵא-נֹחַ; וּבְנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנָשֵׁי-בְנָיו, אִתּוֹ. יט כָּל-הַחַיָּה, כָּל-הָרֶמֶשׂ וְכָל-הָעוֹף, כָּל, רוֹמֵשׂ עַל-הָאָרֶץ--לְמִשְׁפַּחְתֵּיהֶם, יִצְאוּ מִן-הַתֵּיבָה. כ וַיִּבְּרוּ נֹחַ מִזְבֵּחַ, לַיהוָה; וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטָּהוֹרָה, וּמִכָּל הָעוֹף הַטָּהוֹר, וַיַּעֲלֵה עֹלֹת, בְּמִזְבֵּחַ. כא וַיִּרַח יְהוָה, אֶת-רִיחַ הַנִּיחֹחַ, וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-לְבוֹ לֹא-אֶסְף לְקַלְל עוֹד אֶת-הָאֲדָמָה בְּעִבּוֹר הָאָדָם, כִּי יֵצֵר לִב הָאָדָם רָע מִנְעֻרָיו; וְלֹא-אֶסְף עוֹד לְהַכּוֹת אֶת-כָּל-חַי, כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי. כב עַד, כָּל-יְמֵי הָאָרֶץ: זָרַע וְקָצִיר וְקֹר וְחֹם וְקָיִץ וְחֹרֶף, וַיּוֹם וְלַיְלָה--לֹא יִשָּׁבּוּ

"Leave the ark, you and your wife and your sons... Bring out with you ... all the creeping creatures that creep upon the earth, that they may be fruitful and multiply upon the earth." (8: 15-17)

This story may be divided into four sections, each addressing a new stage:

1. dispatch of the raven (an act that provides Noah with no information);
2. first dispatch of the dove (revealing that "water was covering all the surface of the earth");
3. second dispatch of the dove (informing him - with the help of the olive leaf in her mouth - that "the waters had abated from upon the earth");
4. third dispatch of the dove (causing Noah to remove the covering of the ark and to see that "the surface of the earth was dried up").

רש"י בראשית פרשת נח פרק ח

ז) יצוא ושוב - הולך ומקיף סביבות התיבה ולא הלך בשליחותו שהיה חושדו על בת זוגו, כמו ששנינו באגדת חלק (סנהדרין קח ב)

"And he put out his hand and took her, and brought her to him."

"Yitzchak BROUGHT HER to the tent of Sarah, his mother, AND HE TOOK Rivka and she became his wife, and he loved her" ([Bereishit 24: 67](#));

"Yehuda saw there the daughter of a Canaanite man whose name was Shua, AND HE TOOK HER AND HE CAME TO HER" ([Bereishit 38: 2](#));

"It happened in the evening that he took Leah, his daughter, AND HE BROUGHT HER TO HIM, and he came to her" ([Bereishit 29: 23](#)).

נח-יונה-מנוח:

בראשית פרק ה: כט ויקרא את-שמו נח, לאמר: זה ינחמנו ממעשֵׁינו, ומעֲצָבוֹן גְּדִינוֹ, מִן-הָאָדָמָה, אֲשֶׁר אָרְרָה ה'

בראשית פרק ו: ח וְנֹחַ, מֵצֵא חֵן בְּעֵינֵי ה'

Radak (8: 7):

"When Noach saw that he had learned nothing from the (dispatch of the) raven, he sent the dove, for the dove has the power of imaging, allowing it to return something to its sender... It also has a natural desire to return to its nest. Therefore it was a custom among kings to raise a dove and to send it to distant places, attaching a note to its wings. It would then return to its sender, with a note attached to its wings by the person who received the first letter."

Vs. The Raven:

Yishayahu (34: 11): "It will be the inheritance of wild animals of the night; the owl and the raven will dwell in it."

Melakhim I (17: 6) "Go from here and turn eastwards, and hide yourself in the Wadi Kerit" (verse 3).

Dove's cries: "I wait for the morning LIKE A LION... LIKE A SWIFT OR A CRANE, so do I chirp, I moan like a DOVE" ([Yishayahu 38: 13-14](#)). Vs. "He gives food to the beasts, to the young ravens that cry out" ([Tehillim 147: 9](#)).

Philo of Alexandria: The ark is in effect a "mother," or a great womb, from which the creatures of the world were "reborn."

Rav Yonatan Grossman: The gradual separation between the dove and the ark (and Noach) is the gradual distancing of every person who builds his own internal world and slowly turns into an autonomous entity. At first, the dove finds no "rest for the sole of her foot" in the reality outside of the ark, and so she returns to its warm familiarity, where Noach's hand holds her. Later, the dove comes into real and tangible contact with the reality outside of the ark (the olive branch). Eventually, she separates herself permanently from the womb that protected her for the forty days of the Flood; she is born anew, emerging into the world outside, accompanied by God's blessing: "Be fruitful and multiply upon the earth."

(V) דאמתיל כנסת ישראל ליונה

שיר השירים רבה (וילנא) פרשה א

ב עיניך יונים, עיניך הן סנהדרין שהם עינים לעדה הה"ד (במדבר ט"ו) והיה אם מעיני העדה, רמ"ח איברים יש באדם, וכלם אינן הולכים וחוזרים אלא אחר העינים, כך אין ישראל יכולין לעשות דבר חוץ מסנהדרין שלהם, יונים, מה היונה הזאת תמה, כך ישראל נאים בהילוכן כשהן עולין לפעמי רגלים, מה יונה זאת מצויינת, כך ישראל מצויינין בתגלחת במילה בציצית, מה יונה זו צנועה, כך ישראל צנועים, מה יונה זו פושטת צוארה לשחיטה, כך ישראל, שנאמר (תהלים מ"ד) כי עליך הורגנו כל היום, מה יונה זו מכפרת על העונות, כך ישראל מכפרים על האומות, שכל אותן שבעים פרים שמקריבים בחג כנגד שבעים אומות שלא יצדה העולם מהם, הה"ד (שם /תהלים/ קט) תחת אהבתי ישטונוי ואני תפלה, מה יונה זו משעה שמכרת בן זוגה עוד אינה

ממירה אותו באחר, כך ישראל משעה שהכירו להקב"ה לא המירוהו באחר, מה יונה זו נכנסת לקנה ומכרת את קנה ושובכה וגוזליה ואפרוחיה וחלונותיה, כך הן ג' שורות של תלמידי חכמים כשהן יושבין לפניהם, כל אחד ואחד מכיר את מקומו, מה יונה זו אף על פי שאת נוטל גוזליה מתחתיה אין מנחת שובכה לעולם, כך ישראל אף על פי שחרב בית המקדש לא בטלו שלש רגלים בשנה, מה יונה זו מחדשת בכל חדש וחדש גרן, כך ישראל מחדשין בכל חדש תורה ומעשים טובים, מה יונה זו שוגרת רוגליות הרבה וחוזרת לשובכה, כך ישראל, הה"ד (הושע י"א) יחרדו כצפור ממצרים, זה דור המדבר, וכיונה מארץ אשור, אלו עשרת השבטים, אלו ואלו והושבתים על בתיהם נאם ה', רבי אומר יש מין יונה שמאכילים אותה וחברותיה מריחות אותה ובאות אצלה לשובכה, כך בשעה שהזקן יושב ודורש הרבה גרים מתגיירים באותה שעה כגון יתרו הוא שמע ואתא, רחב שמעה ואתיא, אף בחנניה מישאל ועזריה הרבה גרים נתגיירו באותה שעה, מה טעם (ישעיה כ"ט) כי בראותו ילדיו, מה כתיב בתריה (שם) /ישעיהו כ"ט/ וידעו תועי רוח

שיר השירים רבה (וילנא) פרשה ב

א [יד] יונתי בחגוי הסלע, מהו יונתי בחגוי הסלע, אמר ר' יוחנן אמר הקדוש ברוך הוא קורא אני לישראל יונה דכתיב (הושע ז') ויהי אפרים כיונה פותה אין לב, **אצלי הם כיונה אבל אצל אומות העולם כמין חיות** דכתיב (בראשית מ"ט) גור אריה יהודה, נפתלי אילה שלוחה, יהי דן נחש עלי דרך, בנימין זאב יטרף, וכל י"ב שבטים משולים כחיות, לפי שהאומות נלחמים לישראל ואומרים לישראל מה אתם רוצים מן השבת ומן המילה, והקב"ה מגבירן לישראל ונעשין בפני האומות כחיות להכניען לפני הקדוש ברוך הוא ולפני ישראל, **אבל אצל הקדוש ברוך הוא נעשים כיונה תמה ושומעין לו**, הה"ד (שמות ד') **ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' אמר הקדוש ברוך הוא למשה, משה את עומד וצועק כבר שמעתי ישראל וצעקתם**, הה"ד (שם) /שמות/ י"ד) **מה תצעק אלי, אין בני ישראל צריכין לך, לפיכך אמר הקדוש ברוך הוא יונתי בחגוי הסלע**, אמר רבי יהודה ברבי סימון אמר הקדוש ברוך הוא לישראל אצלי הם תמימים כיונים, אבל באומות העולם הם ערומים כנחשים...

ב תני דבי ר' ישמעאל בשעה שיצאו ישראל ממצרים למה היו דומין, ליונה שברחה מפני הנץ, ונכנסה לנזק הסלע ומצאה שם הנחש מקנן, ונכנסה לפניו ולא היתה יכולה להכנס שעדיין הנחש מקנן, תחזור לאחורה לא תהי יכולה שהנץ עומד בחוץ, מה עשתה היונה התחילה צווחת ומטפחת באגפיה כדי שישמע לה בעל השובך ויבא ויצילה, כך היו ישראל דומים על הים, לירד לים לא היו יכולין שעדיין לא נקרע להם הים, לחזור לאחוריהם לא היו יכולין שכבר פרעה הקריב, מה עשו וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה', מיד (שמות י"ד) ויושע ה' ביום ההוא, ר' יהודה בשם ר' חמא דכפר תחומין, משל למלך שהיתה לו בת יחידה והיה מתאוה לשמוע שיחתה מה עשה הוציא כרוז ואמר כל עמא יפקון לקמפון, כשיצאו מה עשה רמז לעבדיו ונפלו לה פתאום בליסטין והתחילה צווחת אבא אבא הצילני, אמר לה אילו לא עשיתי לך כך לא היית צווחת ואומרת אבא הצילני, כך כשהיו ישראל במצרים היו המצריים משעבדין אותם והתחילו צועקין ותולין עיניהם להקב"ה, הה"ד (שם) /שמות/ ב' ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו וגו', מיד וישמע אלהים את נאקתם שמע הקדוש ברוך הוא לתפלתן והוציאן ביד חזקה ובזרוע נטויה, והיה הקדוש ברוך הוא מתאוה לשמוע קולן ולא היו רוצין, מה עשה הקדוש ברוך הוא חיזק לבו של פרעה ורדף אחריהם, הה"ד (שם) /שמות/ י"ד ויחזק ה' את לב פרעה מלך מצרים וירדוף וגו', וכתיב ופרעה הקריב, מהו הקריב, שהקריב את ישראל לתשובה, כיון שראו אותם תלו עיניהם להקב"ה ויצעקו לפניו, שנא' וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נוסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה' כאותה צעקה שצעקו במצרים, כיון ששמע הקדוש ברוך הוא אמר להם אילולי שעשיתי לכם כן לא שמעתי את קולכם, על אותה שעה אמר יונתי בחגוי הסלע, השמיעני את הקול אין כתיב כאן אלא קולך, שכבר שמעתי במצרים, וכשצעקו בני ישראל לפני הקדוש ברוך הוא מיד ויושע ה' ביום ההוא

ג ר' אלעזר פתר קרייה בישראל בשעה שעמדו על הים, יונתי בחגוי הסלע, שהיו חבויים בסתרו של ים, הראיני את מראיך, הה"ד (שם) /שמות/ י"ד/ **התיצבו וראו את ישועת ה'**, השמיעני את קולך זו השירה, שנא' אז ישיר משה, כי קולך ערב זה השיר, ומראך נאוה, שהיו ישראל מראין באצבע ואומרים זה אלי ואנוהו

ד ר"ע פתר קרייה בישראל בשעה שעמדו לפני הר סיני, יונתי בחגוי הסלע שהיו חבויין בסתרו של סיני, הראיני וגומר, שנא' וכל העם רואים את הקולות, השמיעני את קולך, זה קול שלפני הדברות, שנא' (שמות כ"ד)

כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, כי קולך ערב, זה קול שלאחר הדברות, שנאמר (דברים ה') וישמע ה' את קול דבריכם וגוי הטיבו כל אשר דברו, מהו הטיבו כל אשר דברו, חייא בר אדא ובר קפרא, חד אמר הטבה כהטבת הנרות, וחד אמר הטבה כהטבת הקטורת, ומראך נאווה שנא' (שמות כ') וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק

ה רבי יוסי הגלילי פתר קרייה במלכיות, יונתי בחגוי הסלע, שחבויין בסתרן של מלכיות, הראיני את מראיך, זה התלמוד, השמיעני את קולך, זה מעשה הטוב, וכבר נמנו פעם אחת בבית עליית ערים בלוד ואמרו מי גדול התלמוד או המעשה, ר' טרפון אומר גדול הוא המעשה, ר' עקיבא אומר גדול הוא התלמוד, נמנו וגמרו גדול הוא התלמוד שמביא לידי מעשה, כי קולך ערב, זה התלמוד, ומראך נאווה זה מעשה הטוב

ו רבי הונא ור' אחא בשם רבי אחא בר חנינא פתרי קרייה על דעתיה דרבי מאיר באהל מועד, יונתי בחגוי הסלע שחבויין בסתר אהל מועד, הראיני את מראיך, שנא' (ויקרא ח') ותקהל העדה אל פתח אהל מועד, השמיעני את קולך (שם /ויקרא ט') וירא כל העם וירונו, שירה נאה אמרו על ידי שראו דבר חדש לפיכך אמרו שירה חדשה, כי קולך ערב, זה השיר, ומראך נאווה, המד"א (שם /ויקרא ט') ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה', אמר ר' תנחומא אינון פתרון לה על דעתיה דר' מאיר באהל מועד, אף אנא נפתרינה על דעתיה דרבנן בבית העולמים, יונתי בחגוי הסלע, שהיו חבויין בסתר בית עולמים, הראיני את מראיך, המד"א (מלכים א' ח') אז יקהל שלמה, השמיעני את קולך, המד"א (ד"ה =דברי הימים = ב' ה') ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים קול אחד, ר' אבין בשם ר' אבא כהן בן דליה אמר, כתיב (שמות י"ט) ויענו כל העם יחדיו וכתוב (שם /שמות כ"ד) ויען כל העם קול אחד ויאמרו, עד איכן עמד להם אותו הקול עד ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד, כי קולך ערב, זה השיר, ומראך נאווה, אלו הקרבנות, המד"א (מלכים א' ח') ויזבח שלמה את זבח השלמים וגוי בקר, אי זה בקר את ארבע העגלות ואת שמונת הבקר

אלפא ביתא דבן סירא, נוסח א, בתוך: אוצר המדרשים, עמ' 48

מפני מה העורב הולך בקידיה?
פעם אחת ראה העורב יונה הולכת הליכה יפה יותר מכל העופות
ישרה בעיניו הליכת היונה
אמר בלבו: אלך גם אני כמותה
והיה משבר עצמי בהליכה
והיו העופות משחקים לו
נתפיש העורב ואמר: אחר להליכתי הראשונה
בא לחזר ולא היה יכול, ששכח הליכתו הראשונה
והיה כמרוקד – ולא עלתה בידו לא הליכה ראשונה ולא אחרונה

גמר חתימה טובה